

Гривко Антоніна Вікторівна —

кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник відділу моніторингу та оцінювання якості загальної середньої освіти Інституту педагогіки НАПН України. Коло наукових інтересів: когнітивна лінгвістика, психолінгвістика, моніторинг якості освіти.

e-mail: antonina_gryvko@ukr.net

УДК 37.04:81/002.5

ВИЗНАЧЕННЯ МОТИВАЦІЙНО-ЦІЛЬОВИХ УСТАНОВОК УЧНІВ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ В НИХ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

У статті розкрито особливості оцінювання мотиваційно-цільового складника діяльності учнів у процесі навчання української мови як підґрунтя формування в них комунікативної компетентності. Окреслено основні сучасні теоретичні підходи до вивчення навчально-пізнавальної мотивації учнів у аспекті компетентнісно спрямованого навчання. Обґрунтовано доцільність аналізу учнівського бачення цілей і мотивів вивчення мови як допоміжного пояснювального конструкту під час моніторингу процесу й результатів формування в учнів комунікативної компетентності. Наведено результати дослідження, спрямованого на виокремлення пріоритетних для учнів 5-х класів цілей і значимих для них мотиваторів мовного навчання в контексті визначення векторів оволодіння складниками комунікативної компетентності в предметному полі української мови.

Ключові слова: мотивація; цілі; мотив; мотиватор; комунікативна компетентність; оцінювання.

Постановка проблеми. У процесі оцінювання результатів компетентнісно орієнтованого навчання актуалізується проблема вивчення чинників оволодіння учнями ключовими і предметними компетентностями, з-поміж яких виокремлюють навчально-пізнавальну мотивацію.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми вивчення формування мотиваційних утворень і впливу їх на діяльність особистості є одними з найбільш досліджуваних у психології, зокрема педагогічній. Так, мотиваційне підґрунтя розвитку розумових здібностей досліджувала Н. Бадмаєва [4], особливості навчальної мотивації учнів 5–8 класів вивчала М. Алексєєва [1], питання навчальної мотивації у процесі вивчення гуманітарних предметів у школі досліджувала Т. Артишевська [2] та інші. Ці дослідження стосуються загальних питань вивчення мотивації навчальної діяльності школярів. Очевидним і обґрунтованим у низці досліджень (Х. Браун, З. Дорней, Р. Гарднер, Д. Джонсон та ін.) є зв'язок рівня сформованості в учнів комунікативної компетентності – від рівня їхньої мотивації до оволодіння нею, ступеня усвідомленості потреб і

цілей навчання мови тощо [20; 22; 23; 26; 27; 28]. Однак такі дослідження здійснювалися здебільшого в інформаційному полі навчання іноземній мові, зокрема англійській. У процесі вивчення питань щодо створення системи моніторингу рівнів сформованості учнівських ключових компетентностей, виникає потреба в дослідженні, спрямованому на визначення механізмів оцінювання мотиваційно-цільового складника навчання рідній мові та його впливу на процес і результати оволодіння учнями складниками комунікативної компетентності.

Формулювання цілей статті. Мета статті – спираючись на аналіз сучасних теоретико-практичних підходів до вивчення мотиваційних утворень особистості, обґрунтувати доцільність діагностування мотиваційно-цільового складника навчальної діяльності учнів під час моніторингу процесу й результатів формування в них комунікативної компетентності у процесі навчання української мови; розкрити основні результати дослідження, спрямованого на виокремлення пріоритетних для учнів 5-х класів цілей і значимих для них мотиваторів навчання мови в аспекті визначення векторів набуття ними комунікативної компетентності в предметному полі української мови.

Виклад основного матеріалу. Аналіз освітніх документів, які узагальнюють міжнародний досвід компетентнісного навчання (звіти Всесвітнього форуму з навчання та технологій Learning and Technology World Forum, Рекомендація Парламенту і Ради Європи «Про основні компетенції для навчання протягом усього життя», Common European framework of reference for languages: learning, teaching, assessment тощо [19; 31; 16; 21]), і низки розроблених науковцями структурно-змістових моделей учнівських компетентностей (Дж. Равен, А. Хуторской [15; 18]), зокрема комунікативної (Ю. Вторнікова, Н. Гез, Р. Дондокова та ін. [7; 8; 9]), дає змогу виокремити з-поміж чинників формування та розвитку учнівських компетентностей мотиваційно-цільовий компонент, що впливає на операціональний складник навчальної діяльності. У системі оцінювання результатів компетентнісно орієнтованого навчання мови цей компонент є одним із можливих пояснювальних чинників і предикторів формування й розвитку тих чи інших складників комунікативної компетентності (КК). Тому одним із психолінгвістичних складників моніторингу рівнів сформованості ключової КК є діагностування учнівських мотиваційних утворень (цілей, мотивів, інтересів тощо).

У процесі формування й розвитку в учнів ключової КК під час навчання мотиваційно-цільовий компонент їхньої діяльності відображає комунікативні мотиви й цілі, що ґрунтуються на особистісних потребах, уявленнях, соціальних установках, цінностях тощо, з-поміж яких виокремлюють такі: бажання здобувати, передавати й створювати інформацію; отримувати підтримку, схвалення; потреба переживання радості від спілкування; спрямованість на емпатію і рефлексію у процесі комунікації тощо [9, с. 18–21]. Аналізуючи вплив цього компонента на результати навчання, деякі науковці (Ю. М. Орлов, Н. Д. Творогова, В. І. Шкуркін) наголошують на тому, що за умови розвитку особистісних комунікативних можливостей учнів (вияву мотивації спілкування, успішної взаємодії в процесі комунікації та ін.) зростають особистісна значимість і результативність їхньої навчальної діяльності [14].

Відповідно до мотиваційної теорії експектацій, стрижневими поняттями якої є цілеорієнтована поведінка та мотивація досягнень особистості (Дж. Аткинсон, В. Врум, К. Левін, Е. Толмен), загальнонавчальні цілі й мотиви у процесі формування й розвитку КК під час навчання є гіпотетичними конструктами (за Е. Толменом, гіпотетичним конструктом є умовна проміжна змінна в схемі пояснення дії між вихідними обставинами ситуації, що спостерігається, і наступними змінами, явищами в поведінці, яка вивчається [29, с. 282]). Тобто вивчення учнівського бачення цілей і мотивів навчання мови може бути допоміжним пояснювальним конструктом моніторингу рівнів сформованості ключової КК, а саме – векторів оволодіння її складниками (спрямованість, глибина, зацікавленість тощо).

Базовими для дослідження мотиваційного складника процесу й результату формування в учнів КК є наступні теоретико-практичні положення психології мотивації:

1. Поведінка спрямовується очікуванням, баченням результатів своєї діяльності та її наслідків. Значимість, якою суб'єкт наділяє їх, визначається притаманними його діяльності мотивами, що охоплюють потреби, прагнення, намагання, цілі. Спрямованість дій є динамічною і виявляється в досягненні певних цілей [17, с. 33–48].

2. Мотиваційно забезпечені (усвідомлені й прийняті учнем) особистісні цілі навчання співвідносяться з його результатами та є джерелом навчальної мотивації, яка є динамічною і багатовимірною (відповідно до холистично-динамічної теорії мотивації) [13].

3. На відміну від цілей, які є усвідомлюваними, мотиви в більшості випадків не усвідомлюються. Провідні мотиви, які є основною силою, що спонукає до діяльності, можна визначити лише шляхом спеціального психодіагностичного дослідження [11, с. 13–20, 23–28].

4. Показником спрямованості особистісної мотивації оволодіння КК є бачення її як мети або як засобу діяльності. Зовнішнім виявом мотиваційної спрямованості процесу оволодіння КК є усвідомлені цілі мовного навчання, на формування особистісної значимості яких впливає чинник середовища (культура, традиції, засоби й методи навчання, оточення тощо).

Спираючись на наведені вище положення, ми здійснили дослідження, спрямоване на визначення розуміння учнями мети навчання мови в контексті формування в них КК.

Анкета для проведення дослідження, розроблена з використанням методик для діагностики навчальної мотивації учнів (Н. Бадмаєва, М. Матюхіна, А. Реан, В. Якунін) [3, с. 149–154], містить твердження (формулювання цілей навчання), які гіпотетично характеризують мотиви вивчення мови.

У дослідженні взяли участь 827 учнів 5-х класів, з них – 607 учнів міських шкіл, 220 – сільських. Реципієнтам було запропоновано перелік можливих цілей навчання мови. Завданням учнів було оцінити (прорангувати) запропоновані висловлювання відповідно до особистісної значимості їх, що дало можливість побудувати рейтинг цілей мовного навчання, за якого одна ціль є умовно пріоритетною іншій (оскільки цілі тісно взаємопов'язані між собою і не є взаємовиключними, а пріоритетність їх є динамічною). Загальні результати дослідження наведено у табл. 1 і на рис. 1.

Таблиця 1

Загальні результати дослідження

Цілі навчання мови (у порядку від найбільш значимої до найменш значимої)	Загальна сума балів	Середнє значення (балів)	Мода	Рейтинг (12 б. – найбільш значима для учнів ціль)
Успішно написати диктант, скласти ДПА та ЗНО	6606	9,06	12	12
Здобути необхідні знання й уміння для вступу у вищий навчальний заклад і оволодіння обраною професією	5973	8,19	11	11
Бути грамотною освіченою людиною	5862	8,04	12	10

Досконало володіти державною мовою країни, в якій живу	5512	7,56	12	9
Навчитися якісно здобувати необхідну інформацію, передавати її, створювати на її основі власні усні й письмові повідомлення.	4677	6,42	1	8
Розширити словниковий запас, оволодіти мовленнєвими знаннями й уміннями – це допомагає вивчати інші предмети	4601	6,31	8	7
Бути цікавим співрозмовником, який може спілкуватися на різні теми, у різних ситуаціях	4268	5,85	3	6
Задовольнити вимоги батьків, учителів	4138	5,68	1	5
Здобути й використовувати знання про умови успішного спілкування	4097	5,62	6	4
Чітко, цікаво та зрозуміло висловлювати свої думки	4075	5,59	6	3
Навчитися прийомам здійснення успішного спілкування з однолітками й дорослими людьми	3868	5,31	5	2
Уміло брати участь у обговореннях різних проблем, вести дискусії на різні теми	3225	4,42	3	1

За результатами дослідження, найбільш пріоритетними цілями вивчення української мови для п'ятикласників є такі: «Успішно написати диктант, скласти ДПА та ЗНО» (60,2 % учнів оцінили це твердження високими балами – 12, 11 і 10 балів) і «Здобути необхідні знання й уміння для вступу у вищий навчальний заклад і оволодіння обраною професією» (46,6 % учнів). Ці цілі є зовнішніми (нав'язаними або нав'язаними ззовні та спрямованими на результат діяльності) та виявляють бачення учнів необхідності навчання мови як засобу досягнення інших цілей. Найменше учні 5-х класів пов'язують навчання мови з необхідністю набуття необхідних умінь для здійснення успішної комунікації як у процесі навчання, так і позанавчальній діяльності. Учні віднесли ці цілі на найнижчі позиції рейтингу. Так, твердження «Уміло брати участь у обговореннях різних проблем, вести дискусії на різні теми» високими балами оцінили лише 6 % опитуваних, «Навчитися прийомам здійснення успішного спілкування з однолітками та дорослими людьми» – 9,5 %, «Чітко, цікаво й зрозуміло висловлювати свої думки» – 10,4 %. Такі результати можуть бути свідченням недостатньої зацікавленості п'ятикласників процесом і змістом навчання.

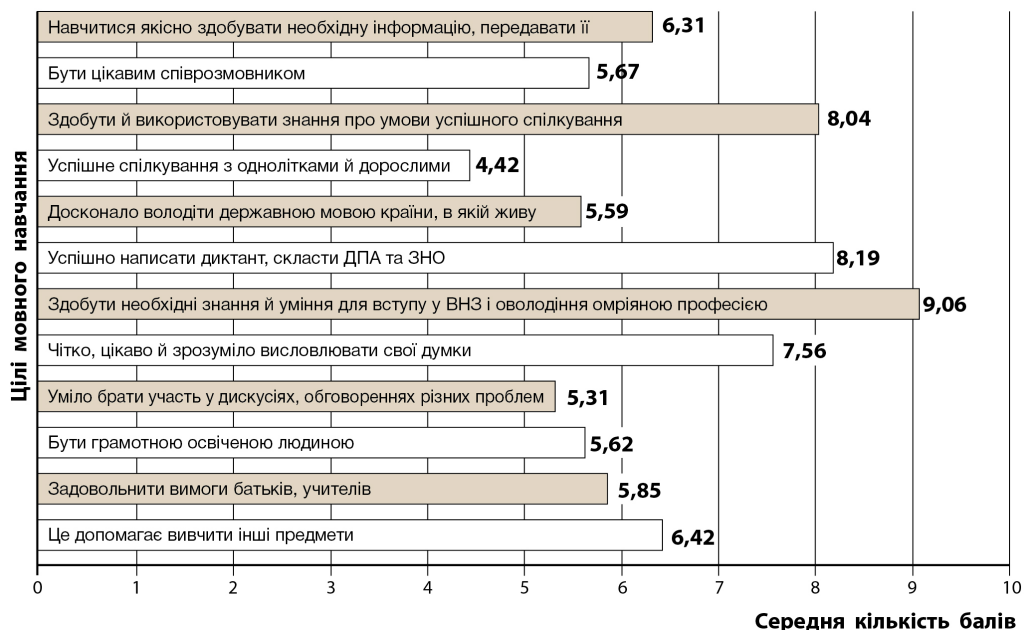

Рис. 1. Схематичне зображення результатів дослідження

Аналіз згаданих вище праць із психології дав змогу визначити, що під час навчання формується зовнішньоорганізована мотивація, що є результатом певного впливу на процес побудови учнівських мотивів навчальної діяльності шляхом інформування, інструктування, стимулювання або інтердикції (заборони). Натомість мотив є складним інтегральним психологічним утворенням, формування якого не обмежується навчальною діяльністю. Мотиваційне утворення, яке формується ззовні, зокрема під час навчання, є мотиватором (за Є. П. Ільїним, мотиватор – це сукупність психологічних чинників, які є складником конкретного мотиваційного процесу й зумовлюють прийняття рішення) [10, с. 85–89]. При цьому мотиватор є одним із чинників, які впливають на формування або видозмінення внутрішньоорганізованого мотиву певної діяльності. Спираючись на ці положення під час аналізу результатів дослідження, запропоновані в анкеті твердження за змістовою спрямованістю ми співвіднесли з мотиваторами вивчення мови і об'єднали їх за такими шкалами: мотиватор спілкування; мотиватор престижу; мотиватор соціального самоствердження (успіху); мотиватор особистісного розвитку; процесуально-змістовий мотиватор. Це дало змогу визначити найбільш значимі для п'ятикласників мотиватори в аспекті оволодіння ними КК у процесі навчання (рис. 2).

Мотиватор спілкування, який об'єднує цілі навчання, спрямовані на оволодіння навичками успішної комунікації, за оцінками учнів посідає останнє місце в рейтингу мотиваторів вивчення мови. Зважаючи на те, що міжособистісне спілкування є провідним видом діяльності у підлітковому віці (за концепцією Д. Ельконіна [6, с. 205–206]), тобто є значимим для учнів, такі результати можуть бути свідченням того, що п'ятикласники найменше пов'язують результати навчання мови з можливістю підвищення своїх комунікативних умінь, не бачать можливості застосування змісту навчання української мови в міжособистісному спілкуванні для підвищення ефективності його.

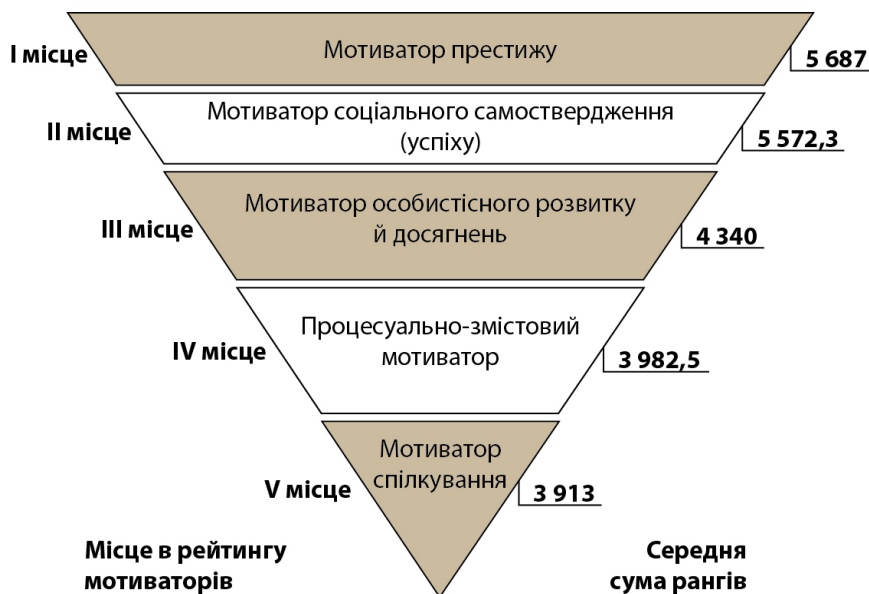

Рис. 2. Рейтинг значимості для учнів 5-х класів мотиваторів навчання мови

Четверте місце в рейтингу значимих для учнів мотиваторів посідає процесуально-змістовий, який пов'язаний із виявленням інтересу учнів до змісту та процесу навчання мови. Цей мотиватор, за Р. Уайтом [32, с. 297–333], полягає у прагненні учнів до підвищення своєї компетентності у предметному інформаційно-діяльнісному полі української мови (у рамках нашого дослідження), позитивно впливає на когнітивну гнучкість і дає змогу підвищити результативність навчання всім загальноосвітнім предметам. Низький рівень пріоритетності цього мотиватора для п'ятикласників свідчить про недостатню сформованість у них інтенції (наміру) до здійснення навчальної діяльності в предметному полі української мови, що може супроводжуватися відчуттям некомпетентності й неефективності цієї діяльності. Спираючись на основні ідеї праць К. Левіна, Е. Толмена ([24; 26; 31]), можна припустити, що однією з причин низької процесуально-змістової мотивації учнів можуть бути зміст навчального матеріалу та методика навчання мови, які не відповідають умовам афективної привабливості навчальної діяльності (не є емоційно значимими й ціннісними для школярів). Однак для підтвердження цієї гіпотези необхідно здійснити додаткові дослідження. Процесуально-змістовий мотиватор тісно пов'язаний із мотиватором спілкування, який у межах предметного поля української мови актуалізується під час навчання. Низький рівень сформованості мотивів, пов'язаних із власне процесом вивчення мови, може бути одним із наслідків або причин низького рівня сформованості комунікативних мотивів у предметному діяльнісному полі української мови. Цим можна пояснити близькі за значенням результати за шкалами «мотиватор спілкування» і «процесуально-діяльнісний мотиватор».

Дещо вище в рейтингу значимих для п'ятикласників мотиваторів навчання української мови перебуває мотиватор особистісного розвитку та досягнень, пов'язаний із перспективним особистісним зростанням, бажанням досягти успіхів у саморозвитку. У змістовому аспекті цей мотиватор у процесі навчання виражає тенденцію до підтримання і підвищення результатів навчально-пізнавальної діяльності учня відповідно до сформованого в нього індивідуального уявлення про критерії успішності. Оскільки мотиватор досягнень набуває зна-

чення за умови взаємозв'язку емоційно забарвленого уявлення учнів про можливість досягнення ними очікуваного успіху з конкретними умовами соціальної ситуації, у аспекті нашого дослідження він виступає показником того, наскільки учні пов'язують результати вивчення української мови з можливістю особистісного зростання загалом. Третє місце в аналізованому рейтингу свідчить про те, що мотиватор особистісного розвитку і досягнень є вагомим для п'ятикласників, але не є визначальним (не набуває першочергового значення) у процесі вивчення української мови.

Найбільш значимими для п'ятикласників виявилися мотиватор соціального самоствердження (прагнення ствердити себе в соціумі, здобути позитивну особистісну оцінку, схвалення, повагу) й мотиватор престижу (допомагає підкреслити соціальний статус, продемонструвати належність до певної соціальної групи, національності тощо). Суми рангів за відповідними шкалами набули близьких значень, що дає змогу розглядати їх як рівнозначні.

За класифікаціями мотивів навчальної діяльності (М. Алексеева, Л. Божович, А. Маркова [1; 5; 12]) визначені під час дослідження мотиватори розподіляються на дві групи – пізнавальні і соціальні. Як видно з представленого аналізу, учні 5-х класів надають перевагу соціальним мотиваторам.

Висновки. Аналіз сучасних теоретико-практичних підходів до вивчення мотиваційних утворень особистості (холістично-динамічна теорія мотивації, мотиваційна теорія експектацій та ін.) дав підстави розглядати мотиваційно-ціловий складник навчання мови як допоміжний пояснювальний конструкт моніторингу рівнів сформованості в учнів ключової комунікативної компетентності, що дає можливість визначити основні вектори оволодіння її складниками (спрямованість, глибина тощо). Зовнішнім виявом вмотивованої спрямованості процесу оволодіння школярами комунікативною компетентністю під час навчання є усвідомлені ними цілі навчально-пізнавальної діяльності у предметному полі української мови.

За результатами представленого дослідження найбільш пріоритетними для учнів 5-х класів виявились зовнішні цілі вивчення української мови, орієнтовані на можливість досягнення соціального успіху, значимими мотиваторами – соціальні, спрямовані на престиж, соціальне визнання й самоствердження. Цілі, які є виявом інтересу до процесу мовного навчання, як і пізнавальні мотиватори, не є вагомими для п'ятикласників.

Спираючись на ці результати дослідження, що відображають тенденції розуміння учнями цілей і мотивів вивчення української мови як підґрунтя оволодіння ними КК, можна зробити такі припущення. Зміст навчання української мови не є привабливим, особистісно значущим для п'ятикласників у ситуації «тут і зараз», що спричинює формалізоване сприйняття його як тимчасово необхідного засобу для досягнення віддалених цілей (за перспективою реалізації). Таке сприйняття може бути причиною низького рівня мотивації до процесу навчання. Частковим вирішенням зазначеної проблеми може бути осучаснення навчальних матеріалів із української мови відповідно до інтересів і потреб сучасних учнів, наближення завдань до близьких п'ятикласникам реальних життєвих ситуацій (оволодіння компетентністю передбачає розвиток можливостей застосовувати набуті предметні знання й уміння для розв'язання практичних завдань).

Необхідно зазначити, що представлене дослідження дає змогу розглянути лише зовнішні вияви мотиваційного компоненту оволодіння учнями КК у процесі навчання української мови на момент опитування їх. Для глибшого вивчення мотиваційно-ціннісного компонента діяльності школярів у контексті формування в них КК під час навчання української мови необхідними є додаткові психодіагностичні вимірювання та психолого-педагогічний аналіз.

Використані джерела

1. Алексеева М. И. Мотивы учения у школьников средних классов / М. И. Алексеева // Тезисы докладов на II съезде общества психологов. – Вып. V. – М. : Изд-во АПН РСФСР, 1963. – 239 с.
2. Артишевская Т. М. Формирование учебной мотивации подростков при изучении гуманитарных дисциплин в общеобразовательной школе : автореф. дис. на соиск. учен. степ. канд. пед. наук : специальность 13.00.01 «Общая педагогика, история педагогики и образования» / Т. М. Артишевская ; Челябинский государственный университет. – Челябинск, 2003. – 22 с.
3. Бадмаева Н. Ц. Влияние мотивационного фактора на развитие умственных способностей : монография / Н. Ц. Бадмаева. – Улан-Удэ : Изд-во ВСГТУ, 2004. – 280 с.
4. Бадмаева Н. Ц. Мотивационная основа развития общих умственных способностей : автореф. дис. на соиск. учен. степ. д-ра психол. наук : специальность 19.00.01 «Общая психология, психология личности, история психологии» / Н. Ц. Бадмаева ; Новосибирский государственный педагогический университет. – Новосибирск, 2006. – 110 с.
5. Божович Л. И. Проблемы развития мотивационной сферы ребенка / Л. И. Божович // Изучение мотивации поведения детей и подростков / под ред. Л. И. Божович, Л. В. Благонажной. – М. : Педагогика, 1972. – 352 с.
6. Вікова та педагогічна психологія : навч. посіб. / [О. В. Скрипченко, Л. В. Долинська, З. В. Огороднійчук та ін.]. – К. : Просвіта, 2001. – 416 с.
7. Вторнікова Ю. С. Комунікативна компетентність у структурі ключових компетентностей громадян Європи / Ю. С. Вторнікова // Витоки педагогічної майстерності : зб. наук. пр. – Полтава, 2011. – Вип. 8. – Част. II. – С. 88–94.
8. Гез Н. Формирование коммуникативной компетенции как объект зарубежных методических исследований / Н. Гез // Иностранные языки в школе. – 1985. – № 2. – С. 17–24.
9. Дондокова Р. П. Сущностная характеристика и структура коммуникативной компетентности / Р. П. Дондокова // Вестник Бурятского государственного университета. – Улан-Удэ : Издательство БГУ, 2012. – № 1.1. – С. 18–21.
10. Ильин Е. Мотивация и мотивы / Е. П. Ильин. – СПб. : Питер, 2006. – 512 с.
11. Леонтьев А. Н. Потребности, мотивы и эмоции / А. Н. Леонтьев. – М. : МГУ, 1971. – 40 с.
12. Маркова А. К. Формирование мотивации учения: кн. для учителя / А. К. Маркова, Т. А. Матис, А. Б. Орлов. – М. : Просвещение, 1990. – 192 с.
13. Маслоу А. Г. Мотивация и личность / А. Г. Маслоу. – СПб. : Питер, 2013. – 352 с.
14. Орлов Ю. М. Стимулирование побуждения к учению / Ю. М. Орлов, Н. Д. Творогова, В. И. Шкуркин. – М. : Изд-во 1-го Моск. мед. ин-та, 1988. – 120 с.
15. Равен Дж. Компетентность в современном обществе: выявление, развитие и реализация / Дж. Равен. – М. : Когито-центр, 2002. – 396 с.
16. Рекомендація Європейського Парламенту та Ради (ЄС) «Про основні компетенції для навчання протягом усього життя» [Електронний ресурс] / Міжнародний документ від 18 грудня 2006 року № 2006/962/ЄС. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_975
17. Хекхаузен Х. Мотивация и деятельность : Кн. в 2 т. / Х. Хекхаузен / под ред. Б. М. Величковского. – М. : Педагогика, 1986. – Т. 1. – 392 с.
18. Хуторской А. В. Компетентность как дидактическое понятие: содержание, структура и модели конструирования / А. В. Хуторской, Л. Н. Хуторская // Проектирование и организация самостоятельной работы студентов в контексте компетентностного подхода : межвузовский сб. науч. тр. / под ред. А. А. Орлова. – Тула : Изд-во Тул. гос. пед. ун-та им. Л. Н. Толстого, 2008. – Вип. 1. – С. 117–137.
19. Binkley M. Draft White Paper 1. Defining 21st century skills [Електронний ресурс] / M. Binkley, O. Erstad, J. Herman, S. Raizen, M. Ripley with M. Rumble // The University of Melbourne. – January 2010. – 65 p. – Режим доступу: <http://www.atc21s.org>
20. Brown H. Principles of language learning and teaching // H. Douglas Brown. – N.Y. : Pearson Longman, 2007. – 410 p.
21. Common European framework of reference for languages [Електронний ресурс] / Council of Europe, Language Policy Unit. – Strasbourg. – 260 p. – Режим доступу: http://www.coe.int/t/dg4/linguistic/Source/Framework_EN.pdf
22. Dornyei Z. Understanding L2 motivation: On with the challenge / Z. Dornyei // The Modern Language Journal. – Vol. 78. – No 4 (Winter, 1994). – P. 515–523.

23. Gardner R. C., Attitudes and motivation in second language learning // Robert C. Gardner, Wallace E. Lambert : Newbury House Publishers, 1972. – 313 p.
24. Lewin K. Field theory in social science / K. Lewin; Researches in the social, cultural and behavioral sciences Research Center for Group Dynamics. – N.Y. : Harper, 1951. – 346 p.
25. Lewin K. The conceptual representation and measurement of psychological forces / K. Lewin. – NC : Duke Univ. Press, 1938. – 247 p.
26. Mantle-Bromley C. Positive attitudes and realistic beliefs: Links to proficiency / C. Mantle-Bromley // The Modern Language Journal. – V. 79, 1995. – P. 371–386.
27. Schmidt R. Foreign language motivation: Internal structure and external connections / R. Schmidt, D. Boraie, O. Kassabgy // Language Learning Motivation : Pathways to the 4ew Century. Technical Report N 11 / In Rebecca Oxford (Ed.). – Honolulu : University of Hawaii, Second Language Teaching & Curriculum Center, 1996. – P. 105–119.
28. Shaaban K. A. Student motivation to learn English as a foreign language / K. A. Shaaban, G. Ghaith // Foreign Language Annals. – Vol. 33 (6), 2000. – P. 632–644
29. Tolman E. C. A Psychological Model / Edward C. Tolman, Gordon W. Allport, Henry A. Murray and others // Toward a General Theory of Actions / In T. Parson and E. A. Shils (eds.). – Massachusetts : Harvard University Press, 1962. – 506 p. – P. 282.
30. Tolman E. C. Principles of purposive behavior / Edward C. Tolman // Koch S. (ed.) Psychology : A study of a science. – V. 2. – N.Y. : McGraw-Hill, 1959. – P. 92–157.
31. Trier U. P. University of Neuchatel on behalf the Swiss Federal Statistical Office. 12 Countries Contributing to DeSeCo. A Summary report [Електронний ресурс] / U. P. Trier. – October 2001. – 60 p. – Режим доступу: <http://www.deseco.admin.ch/bfs/deseco/en/.../sfsodesecocccpsummaryreport.pdf>
32. White R. W. Motivation reconsidered: The concept of competence / R. W. White // Psychol. Rev., 1959. – V. 66. – P. 297–333.

References

1. Alekseeva M. I. Motivy ucheniya u shkol'nikov srednih klassov / M. I. Alekseeva // Tezisy dokladov na II s'ezde obshchestva psihologov. – Vyp. V. – M. : Izd-vo APN RSFSR, 1963. – 239 s.
2. Artishevskaya T. M. Formirovanie uchebnoj motivacii podrostkov pri izuchenii gumanitarnykh disciplin v obshcheobrazovatel'noy shkole : avtoref. dis. na soisk. uchen. step. kand. ped. nauk : special'nost' 13.00.01 «Obshchaya pedagogika, istoriya pedagogiki i obrazovaniya» / T. M. Artishevskaya ; Chelyabinskij gosudarstvennyj universitet. – Chelyabinsk, 2003. – 22 s.
3. Badmaeva N. C. Vliyanie motivacionnogo faktora na razvitie umstvennykh sposobnostej : monografiya / N. C. Badmaeva. – Ulan-Udeh : Izd-vo VSGTU, 2004. – 280 s.
4. Badmaeva N. C. Motivacionnaya osnova razvitiya obshchih umstvennykh sposobnostej : avtoref. dis. na soisk. uchen. step. d-ra psihol. nauk : special'nost' 19.00.01 «Obshchaya psihologiya, psihologiya lichnosti, istoriya psihologii» / N. C. Badmaeva ; Novosibirskij gosudarstvennyj pedagogicheskij universitet. – Novosibirsk, 2006. – 110 s.
5. Bozhovich L. I. Problemy razvitiya motivacionnoj sfery rebenka / L. I. Bozhovich // Izuchenie motivacii povedeniya detej i podrostkov / pod red. L. I. Bozhovich, L. V. Blagonadezhnoj. – M. : Pedagogika, 1972. – 352 c.
6. Vikova ta pedahohichna psykholohiia : navch. posib. / [O. V. Skrypchenko, L. V. Dolynska, Z. V. Ohorodniichuk ta in.]. – K. : Prosvita, 2001. – 416 s.
7. Vtornikova Iu. S. Komunikativna kompetentnist u strukturi ključovykh kompetentnostej hromadian Yevropy / Iu. S. Vtornikova // Vytoky pedahohichnoi maisternosti : zb. nauk. pr. – Poltava, 2011. – Vyp. 8. – Chast. II. – S. 88–94.
8. Gez N. Formirovanie kommunikativnoj kompetencii kak ob'ekt zarubezhnykh metodicheskikh issledovanij / N. Gez // Inostrannye yazyki v shkole. – 1985. – № 2. – S. 17–24.
9. Dondokova R. P. Sushchnostnaya charakteristika i struktura kommunikativnoj kompetentnosti / R. P. Dondokova // Vestnik Buryatskogo gosudarstvennogo universiteta. – Ulan-Udeh : Izdatel'stvo BGU, 2012. – № 1.1. – S. 18–21.
10. Il'in E. Motivaciya i motivy / E. P. Il'in. – SPb. : Piter, 2006. – 512 s.
11. Leont'ev A. N. Potrebnosti, motivy i ehmocii / A. N. Leont'ev. – M. : MGU, 1971. – 40 s.
12. Markova A. K. Formirovanie motivacii ucheniya: kn. dlya uchitelya / A. K. Markova, T. A. Matis,

- A. B. Orlov. – M. : Prosveshchenie, 1990. – 192 s.
13. Maslou A. G. Motivaciya i lichnost' / A. G. Maslou. – Spb. : Piter, 2013. – 352 s.
14. Orlov Yu. M. Stimulirovanie pobuzhdeniya k ucheniyu / Yu. M. Orlov, N. D. Tvorogova, V. I. SHkurkin. – M. : Izd-vo 1-go Mosk. med. in-ta, 1988. – 120 s.
15. Raven Dzh. Kompetentnost' v sovremennom obshchestve: vyvavlenie, razvitie i realizaciya / Dzh. Raven. – M. : Kogito-centr, 2002. – 396 s.
16. Rekomendatsiia Yevropeiskoho Parlamentu ta Rady (IeS) «Pro osnovni kompetentsii dlia navchannia protiahom usoho zhyttia» [Elektronnyi resurs] / Mizhnarodnyi dokument vid 18 hrudnia 2006 roku № 2006/962/IeS. – Rezhym dostupu: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_975
17. Hekhauzen H. Motivaciya i deyatel'nost' : Kn. v 2 t. / H. Hekhauzen / pod red. B. M. Velichkovskogo. – M. : Pedagogika, 1986. – T. 1. – 392 s.
18. Hutorskoj A. V. Kompetentnost' kak didakticheskoe ponyatie: sodержanie, struktura i modeli konstruirovaniya / A. V. Hutorskoj, L. N. Hutorskaya // Proektirovanie i organizaciya samostoyatel'noj raboty studentov v kontekste kompetentnostnogo podhoda : mezhvuzovskij sb. nauch. tr. / pod red. A. A. Orlova. – Tula : Izd-vo Tul. gos. ped. un-ta im. L. N. Tolstogo, 2008. – Vyp. 1. – S. 117–137.
19. Binkley M. Draft White Paper 1. Defining 21st century skills [Elektronnyi resurs] / M. Binkley, O. Erstad, J. Herman, S. Raizen, M. Ripley with M. Rumble // The University of Melbourne. – January 2010. – 65 p. – Rezhym dostupu: <http://www.atc21s.org>
20. Brown H. Principles of language learning and teaching // H. Douglas Brown. – N.Y. : Pearson Longman, 2007. – 410 p.
21. Common European framework of reference for languages [Elektronnyi resurs] / Council of Europe, Language Policy Unit. – Strasbourg. – 260 p. – Rezhym dostupu: http://www.coe.int/t/dg4/linguistic/Source/Framework_EN.pdf
22. Dornyei Z. Understanding L2 motivation: On with the challenge / Z. Dornyei // The Modern Language Journal. – Vol. 78. – No 4 (Winter, 1994). – P. 515–523.
23. Gardner R. C., Attitudes and motivation in second language learning // Robert C. Gardner, Wallace E. Lambert : Newbury House Publishers, 1972. – 313 p.
24. Lewin K. Field theory in social science / K. Lewin; Researches in the social, cultural and behavioral sciences Research Center for Group Dynamics. – N.Y. : Harper, 1951. – 346 p.
25. Lewin K. The conceptual representation and measurement of psychological forces / K. Lewin. – NC : Duke Univ. Press, 1938. – 247 p.
26. Mantle-Bromley C. Positive attitudes and realistic beliefs: Links to proficiency / C. Mantle-Bromley // The Modern Language Journal. – V. 79, 1995. – P. 371–386.
27. Schmidt R. Foreign language motivation: Internal structure and external connections / R. Schmidt, D. Boraie, O. Kassabgy // Language Learning Motivation : Pathways to the 4ew Century. Technical Report N 11 / In Rebecca Oxford (Ed.). – Honolulu : University of Hawaii, Second Language Teaching & Curriculum Center, 1996. – P. 105–119.
28. Shaaban K. A. Student motivation to learn English as a foreign language / K. A. Shaaban, G. Ghaith // Foreign Language Annals. – Vol. 33 (6), 2000. – P. 632–644
29. Tolman E. C. A Psychological Model / Edward C. Tolman, Gordon W. Allport, Henry A. Murray and others // Toward a General Theory of Actions / In T. Parson and E. A. Shils (eds.). – Massachusetts : Harvard University Press, 1962. – 506 p. – P. 282.
30. Tolman E. C. Principles of purposive behavior / Edward C. Tolman // Koch S. (ed.) Psychology : A study of a science. – V. 2. – N.Y. : McGraw-Hill, 1959. – P. 92–157.
31. Trier U. P. University of Neuchatel on behalf the Swiss Federal Statistical Office. 12 Countries Contributing to DeSeCo. A Summary report [Elektronnyi resurs] / U. P. Trier. – October 2001. – 60 p. – Rezhym dostupu: <http://www.deseco.admin.ch/bfs/deseco/en/.../sfsodesecocccpsummaryreport.pdf>
32. White R. W. Motivation reconsidered: The concept of competence / R. W. White // Psychol. Rev., 1959. – V. 66. – P. 297–333.

Гривко А. В.,

кандидат педагогических наук, старший научный сотрудник отдела мониторинга и оценивания качества общего среднего образования Института педагогики НАПН Украины, e-mail: antonina_gryvko@ukr.net

ОПРЕДЕЛЕНИЕ МОТИВАЦИОННО-ЦЕЛЕВЫХ УСТАНОВОК УЧАЩИХСЯ В ПРОЦЕССЕ ФОРМИРОВАНИЯ ИХ КОММУНИКАТИВНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ ПРИ ИЗУЧЕНИИ УКРАИНСКОГО ЯЗЫКА

В статье раскрыты особенности оценивания мотивационно-целевого компонента обучения украинскому языку. Определены основные современные теоретические подходы к изучению учебно-познавательной мотивации учащихся в аспекте компетентно направленного обучения. Обоснована целесообразность анализа ученического видения целей и мотивов изучения языка как вспомогательного объяснительного конструкта в ходе мониторинга процесса и результатов формирования у школьников коммуникативной компетентности. Приведены результаты исследования, направленного на выделение приоритетных для учащихся 5-х классов целей и значимых для них мотиваторов языкового обучения в контексте определения векторов овладения составляющими коммуникативной компетентности в предметном поле украинского языка.

Ключевые слова: мотивация; цели; мотив; мотиватор; коммуникативная компетентность; оценивание.

Hryvko A.,

Candidate of Pedagogical Sciences, senior researcher of the Monitoring and Assessment of the Education Quality Department of the Institute of Pedagogy of the NAES of Ukraine, e-mail: antonina_gryvko@ukr.net

DETERMINATION OF THE MOTIVATIONAL AND TARGETS ORIENTATIONS OF STUDENTS IN THE PROCESS OF FORMATION THEIR COMMUNICATIVE COMPETENCE DURING LEARNING UKRAINIAN LANGUAGE

The article is about the evaluation features of motivational component of teaching Ukrainian. The author examines the basic modern theoretical approaches to the study of learning motivation of students in terms of competence directed education; leads the necessity of analysis of students' vision of the goals and motives of language learning as complementary explanatory construct during the monitoring process and results of development of students' communicative competence. In the article there are described the results of research aimed at singling priority for students in grades 5 goals and motivators of language learning in the context of determining vector of mastering components of communicative competence in the object field of Ukrainian.

The results of the present study are following: goals to external learning Ukrainian proved the highest priority for students, they are focused on the possibility of achieving social success and indicate, that students need language learning as a means to achieve other goals.

Analysis of important motivators testified that students do not connect language learning with the ability to improve their communication skills, do not see the possibility of learning content Ukrainian language in interpersonal communication to improve it. The most important motivators for students of 5 classes are social success and prestige. Goals, which are an expression of interest in the process of language learning as cognitive motivators are not important for students. The author suggests that the content of teaching Ukrainian language is not attractive, personally meaningful to students of 5 classes in the situation «here and now» that leads to formalized perception of it as a temporary means necessary to achieve remote use (by the prospect of implementation).

The article also describes a few possible ways of partial resolution of outstanding problems in the study; notes the necessity of conduction the additional research.

Keywords: motivation; purpose; motive; motivator; communicative competence, improvement of the environmental state.